

II. Vervolg en slot.

EEN week voor Hemelvaartsdag stuurde mijn vriend, de vogelfotograaf uit Schouwen, mij een briefkaart, waarop een prachtfoto van den wulp was afgedrukt, „Mijn laatste electrische opname in het duin“ stond er onder. Op de adreszijde las ik: „Wanneer ge nu kluiten, scholeksters, meeuwen, wulpen en strandpleviertjes wilt kieken, kom dan de volgende week bij me logeeren.“

Dat viel als een druppel op een gloeiende plaat en zonder me lang te bedenken nam ik de pen op en antwoordde:

„Kan aan de verleiding geen weerstand bieden, reken Woensdagavond op mijn komst.“

Zoo zat ik dan, nog geen jaar na mijn laatste bezoek aan het vogeleiland, weer op Noordgouwe, nu met de bedoeling om de vroege broedvogels van Schouwen binnen het bereik van de lens te krijgen.

De werkzaamheden voor Hemelvaartsdag en Vrijdag, (de dagen die ik voor het doel gereserveerd had) waren prachtig door den heer Vijverberg voorbereid.

Bij kluit, tureluur, scholekster en wulp waren al eenige dagen geleden kistjes geplaatst om de vogels te doen wennen aan het toestel, naar alle waarschijnlijkheid zou ik dus mijn spiegelinstallatie niet eens noodig hebben.

Begunstigd door prachtig weer, gingen we Donderdagochtend in de vroege met zijn beidjes op pad. Ons einddoel was ditmaal niet ver gelegen, want reeds na een halfuur trappen bereikten we den Ooster Scheldedijk en deze begrensde onmiddellijk de lage landen, die tot broedgebied dienden van de watervogels, waarom het ons dezen keer te doen was. Een klein eindje verder op den dijk stond een herbergje en daar was het punt, waar we naar beneden moesten om op het ter-

rein te komen, waar de toestellen zouden worden opgesteld. Dadelijk toen we aan den voet van den dijk stonden bemerkte ik, dat we in een prachtvogelstreek waren beland. Kapmeeuwen en vischdiefjes kwamen ons in troepjes tegemoet vliegen, men behoeft werkelijk niet naar de inlagen te gaan om deze vogels te fotografeeren, hier op de lage slootwallekes broeden ze ook algemeen, zij het ook niet in zoo'n aantal als op de hillen. Een paar honderd meter binnendijs kwamen we op een klein stukje hooiland met nog geen driekwart bunder oppervlakte, dat aan alle kanten begrensd werd door breede slooten. Het was dus maar een heel bescheiden terreintje, maar ik geloof niet, dat ik in ons land ooit een stukje grond van dien omvang heb aangetroffen, waar zoo'n verscheiden-

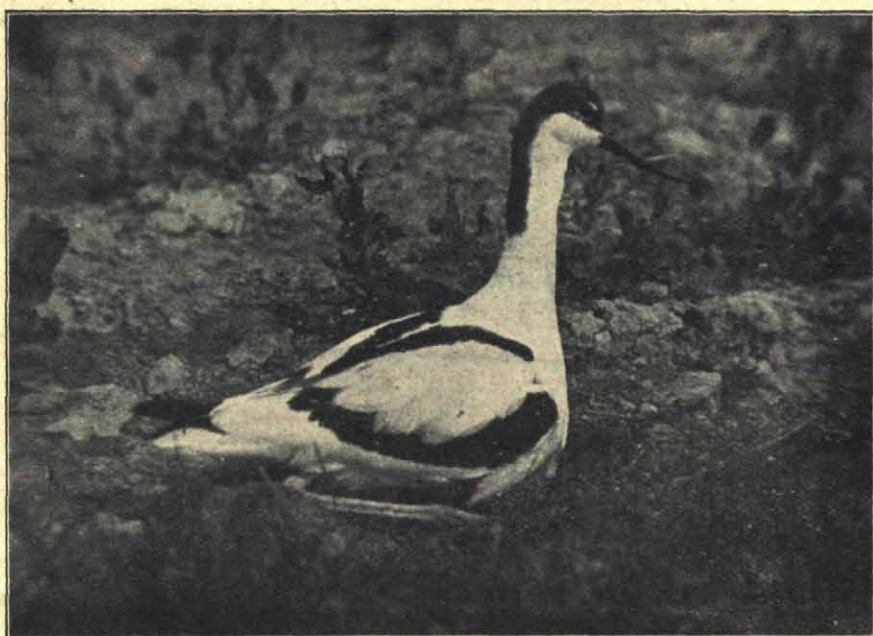

Fig. 4. De Kluit.

Foto EYKMAN.

heid van vogels broedde. We hadden in tien minuten tijds het geheele veldje afgezocht en toen konden we een keus doen uit: drie kapmeeuwnesten, twee van het vischdiefje, vier van den kluit, twee van de scholekster, een van den grutto en twee van den tureluur. Dan reken ik nog niet eers mee de nestjes van kleine zangvogels, (zooals van leeuweriken en graspiepers) die er lagen en die voor ons van geen belang waren. Ook de twee eerstgenoemde soorten lieten ons koud na het meeuwensucces van verleden jaar. De vier overige moesten er dien dag aan gelooven.

Vijverberg wees mij, om te beginnen, een nest van den kluit aan, dat daar al bijna drie weken lag en waarvan de eieren, dus zonder twijfel reeds sterk

bebroed moesten zijn, de vogel zou daarom naar alle waarschijnlijkheid niet lang op zich laten wachten, temeer daar er al een paar dagen een groen kistje de wacht bij hield.

De grutto werd gereserveerd voor de andere camera.

Onder luidruchtig protest van de gezamenlijke bewoners van het landje, stelden we onze toestellen scherp en legden de geïsoleerde draden, vervolgens werden de contacten geregeld en toen konden we ons terugtrekken op onze observatiepost, die bestond uit een grooten waterput, welke boven op den dijk naast de herberg stond. Van hieraf konden we, gewapend met een goeden kijker, de vogels in de omgeving van onze camera's in hun doen en laten gadeslaan.

Mijn compagnon had al spoedig „beet“, de grutto sloop een paar maal om zijn toestel heen, drukte zich en bleef toen eenigen tijd onzichtbaar. Plotseling sloeg de vogel de vleugels uit en verdween. Daar hadden we op gewacht, want nu wisten we zeker, dat de sluiters was afgegaan. (Ik dacht aan mijn ervaringen bij de eendenkooi.)

Met den kluit ging het minder voorspoedig, hoe we ook wachtten, er liet zich geen witzwarte vogel in de buurt van mijn camera zien. Na drie kwartier begon ik te wanhopen en we besloten maar eens te gaan kijken, gelukkig achteraf, want anders hadden we daar 's avonds nog gezeten. Wat bleek n.l.: drie koude, bedorven eieren lagen in het kuiltje, het legsel moest al geruimen tijd verlaten zijn geweest.

De geheele installatie werd opgenomen en verplaatst naar het nest van kluit No. 2. Dat zag er beter uit, want de rechtmatige bezitters gingen te keer als ware hun laatste uurtje geslagen. Het wijfje was in hooge mate broedsch, want zelfs terwijl ik al met de opstelling bezig was, probeerde het nog voortdurend de aandacht van haar nest af te leiden. Zooals ook andere watervogels wel doen, trachtte het een gedeeltelijke verlamming te simuleeren; met hangende en slepende vlerken draaide het telkens om me heen, tolde soms een paar malen om haar eigen as, viel nu en dan bijna ondersteboven en deed haar best me wijs te maken, dat ze zich slechts met een uiterste kracht-inspanning op haar lange pooten staande kon houden. Vervolgt men zoo'n comediante, dan blijkt weldra, dat hoe verder men van het legsel verwijderd raakt, hoe beter de ongelukkige ledematen weer gaan functionneeren. Vindt het dier die verwijdering groot genoeg, dan is plotseling de kwaal genezen, de vogel vliegt op en verdwijnt uit het gezicht.

Het was nog al meegevallen met het tijdverlies, waar de eerste kluit oorzaak van was, want binnen het kwartier zaten we weer broederlijk naast elkaar op den put.

Nu beloofde het beter te zullen gaan: met groote afgemeten stappen kwam de kluit op het toestel aanknikken. Zoodra het nest bereikt was, zag ik haar de eindeloze pooten in tweeën vouwen, den hals in al zijn lengte uitstrekken en daarna plotseling een schrikbeweging met de vleugels maken. Dat is No. 1, zoo

dacht ik bij mezelf (Fig. 4). Een oogenblikje later volgde de grutto ook weer, die vond het de tweede maal niet eens meer noodig voor het sluiterklikje op den loop te gaan.

Het sein tot wisselen werd gegeven en even later wachtten weer twee platen achter de lens hun beurt van belichting af.

Dat herhaalde zich zoo nog eenige malen en eer de klok twaalf sloeg, waren vijf negatieven van den grutto en vier van den kluit voor het ontwikkelblad gereed. Ook de rest van den dag ging het ons voor den wind, want 's middags werd de fotocollectie nog vermeerderd met zes tureluurs en evenveel scholeksters.

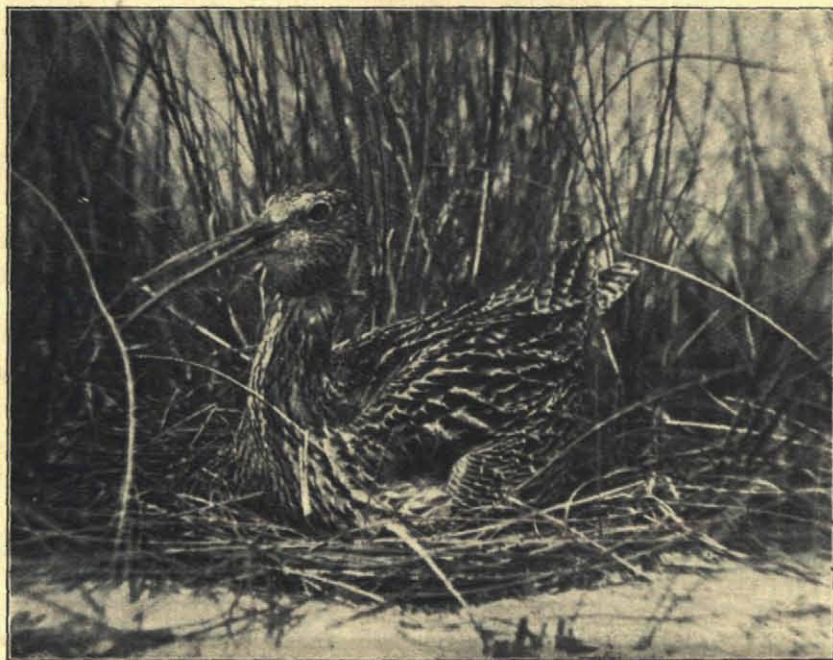

Fig. 5. Wulp op 't nest.

Foto EYKMAN.

Op twee platen na was toen ons kruit verschoten. Die wilde ik besteden voor het nemen van een paar foto's uit de hand, één van een pas uitgekomen kluitjong en de volgende van een nest met drie meeuweneieren, waarvan één aangepikt was. Onze taak voor den eersten dag was hiermede afgelopen.

De volgende dag zou worden doorgebracht in de duinen van West Schouwen, de heuvelachtige zanden, welke, zooals ik verleden jaar reeds opmerkte, in hooge mate uitblinken door eenzaamheid en dorheid, maar die toch op het gebied van vogels veel interessants te aanschouwen geven.

Ver van de bewoonde wereld, in het meest onherbergzame gedeelte van het duin, had de jachtopziener van het kroondomein al een week van tevoren een wulpennest gevonden. Van een paar latjes had hij een krat zonder bodem in elkaar getimmerd en vervolgens het houtwerk onzichtbaar gemaakt door er helm en duindoorn tusschendoor te vlechten.

Bij onze komst had dit primitieve pseudo-fotografietoestel dus al eenigen tijd op ruim een meter afstand van het nest gestaan en zou nu mooi als overtrek van de camerakist dienst kunnen doen. De maten waren heel gelukkig gekozen, want het omhulsel paste precies. De oude wulp was blijkbaar aan het vreemde ding gewend geraakt, daar een van de beide eieren, die in het kuiltje lagen, aan het uitkomen was. Het vooruitzicht werd hierdoor gunstig, want ik kon me ternauwernood voorstellen, dat het jong, dat weldra de natuurlijke kluisters zou hebben verbroken, door de moeder lang aan den blakerenden invloed van een felle Junizon zou worden blootgesteld. Daartegenover stond evenwel, dat de wulp tot die vogels behoort, welke uiterst voorzichtig en achterdochtig zijn. Misschien zou in gewone omstandigheden het bemerken van de contactdraden al voldoende zijn geweest, om het dier voor goed te doen besluiten van een verder broeden af te zien. Ik zou dan ook dubbel en dwars tevreden zijn wanneer ik dien dag mijn collectie mocht verrijken met één of twee foto's van den kromsnavel.

Terwijl ik druk in de weer was met de opstelling, zag ik vanaf mijn verheven standplaats, dat mijn tochtgenoot heel in de diepte ook bezig was een nest onder handen te nemen. Zoodra mijn werkzaamheden waren afgelopen, liet ik me van het duin glijden om te zien of ik daar beneden misschien nog de helpende hand kon bieden.

Zijn toestel stond gericht op twee sierlijk geteekende eitjes van de strandplevier, die schenen zoo maar toevallig op het naakte gloeiende zand gedeponneerd te zijn. Er was niet de minste aanduiding van een kuiltje, geen plantje, geen schelpje, ja zelfs nog geen stukje hout was in de omgeving te bespeuren; ieder vreemd voorwerp in de buurt van het legsel moest daarom aanleiding voor den vogel wezen om extra op zijn qui vive te zijn.

Ik had zoo'n voorgevoel, dat er van deze kiekerij niet veel terecht zou komen, temeer daar het pleviertje in geen velden of wegen te bekennen was.

We namen ons voor anderhalf uur te gaan wandelen en zouden dien tijd dooden met zoeken naar zilvermeeuwnesten. Betrekkelijk gauw hadden we er vijf opgespoord, doch het was blijkbaar nog erg vroeg in het seizoen, want die, welke we vonden bevatten elk nog maar één ei. De kans op een geslaagde zilvermeeuwopname behoefde dus niet eens besproken te worden.

De andere duinvogels waren beter op dreef: we vonden in het meer begroeide gedeelte der duinen nesten van scholeksters, tureluurs, kieviten en vischdiefjes, vervolgens werd een slobbeend en een zomertaling broedende aangetroffen, terwijl in het water van de verlaten eendenkooi weer waterhoentjes en hagelzakjes nestelden. Indien we er den tijd voor genomen hadden, zouden we wellicht ook

broedende bergeenden gevonden hebben, want deze vogels waren dit jaar in grooten getale in het duin aanwezig.

Dan de niet watervogels, die het duin bevolken en daar ook ongetwijfeld jaarlijks hun nageslacht grootbrengen. Meerdere exemplaren nam ik dien dag waar van tapuit, tortel, houtduif, groene specht, koekoek, wielewaal, ekster, karekiet, vlaamsche gaai en van verschillende kleine zangers.

Natuurlijk kan men na een ééndaagsch verblijf geen volledige opsomming geven van alle daar voorkomende soorten, maar wel is zoo'n kort bezoek voldoende om den indruk te krijgen, dat de avifauna der Schouwensche duinstreek rijk vertegenwoordigd is.

Langzamerhand was het tijd geworden weer tot onze camera's terug te keeren.

We stonden aan den voet van het wulpenduin. Vijverberg bleef beneden, terwijl ik de mulle helling ging beklauseren, eerst kalm aan, doch hoe dichter bij het doel des te vlugger tengevolge van de zenuwachtige spanning, waarin je op zoo'n oogenblik verkeert, nog een paar stappen en toen stond ik op den top en zag, dat mijn wensch vervuld was: de wulp had het contactstaafje op zij geworpen, het mechaniek had gewerkt en ik twijfelde niet of de oude vogel stond op de plaat.

Beneden me in de vallei, zag ik mijn compagnon staan, hij keek in mijn richting en schudde veelbeteekenend met zijn hoofd. Ik begreep, dat dit een mislukking moest verbeelden en ging zoodra mijn tweede plaat voorgeschoven was naar beneden om te vernemen wat er eigenlijk haperde.

Het bleek, dat de fijne indrukken der plevierenteentjes in het zand niet dichterbij waren gekomen dan drie meter tot het nest, de plotselinge verandering in de omgeving van het legsel was het vogeltje zeker te machtig geweest. Toch gaf de fotograaf den moed nog niet op, even gekeken of alles goed werkte, nog eens het beeld gecontroleerd en daarna de plek weer verlaten.

Na drie kwartier borg ik den tweeden wulp in de chassistasch en weer een goed half uur later den derden. De eerste plevierenplaat wachtte nog steeds op belichting, de kans daarop kon m. i. dien dag wel als verkeken worden beschouwd.

Tegen den middag had mijn vogel viermaal het contact verschoven, alleen van de laatste opname was ik niet al te zeker, daar onder de bedrijven de jonge wulp uit de eierschalen gekropen was, zoodat ik in twijfel verkeerde of het jonge ding soms niet bij de geboorte als fotograaf was opgetreden. Dat vermoeden bleek later maar al te juist te zijn, want toen ik in mijn donkere kamer stuk voor stuk drie beelden van den ouden vogel had zien opkomen, zocht ik op de vierde plaat tevergeefs naar den kromsnavel, doch zag in plaats daarvan, naast het ei, dat nog niet uitgekomen was, een nat onbeholpen wezen met de gebroken schalen worstelen en toen ik door ontwikkelde werd op den kop van het diertje, het rechte staafje van mijn contact zichtbaar.

Om het wonderlijke van het geval was ik niets minder met deze photo in mijn schik dan met de drie andere, welke alle zeer mooi waren uitgevallen.

De meest eigenaardige van die drie bied ik hierbij ter reproductie aan (Fig. 5). De vogel heeft het op dat oogenblik blijkbaar zoo benauwd gehad van de warmte, dat hij den snavel opende om beter lucht te kunnen happen.

Toen de vier foto's genomen waren, beschouwde ik mijn werk als geëindigd, trouwens, mijn tochtgenoot, die tot nu toe zoo onfortuinlijk was geweest, moest ook nog in de gelegenheid worden gesteld om zijn collectie uit te breiden. Ik maakte dus plaats voor hem en even later stond op hetzelfde plekje de

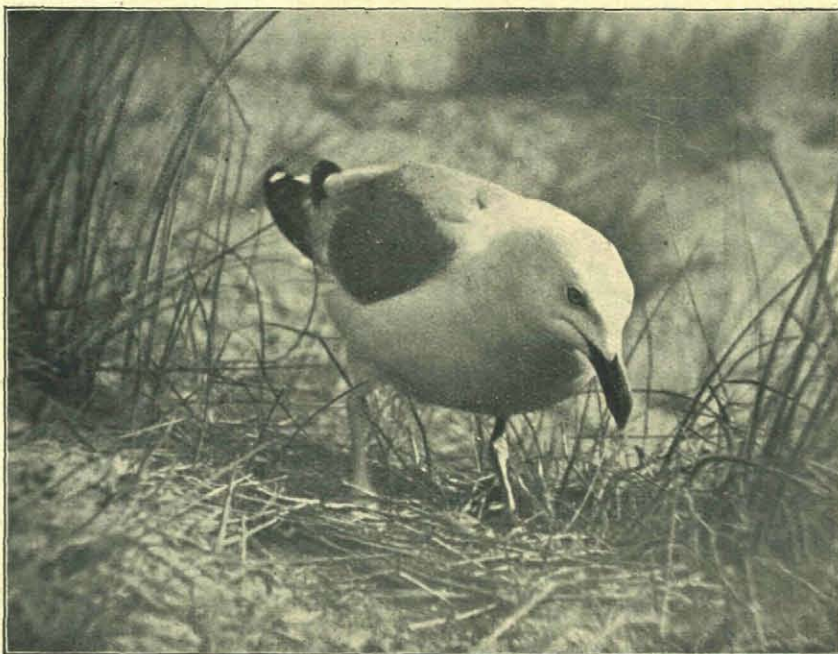

Fig. 6. De Zilvermeeuw en zijn starend oog.

Foto EYKMAN.

tweede camera opgesteld. Tot zoover ging alles van een leien dakje, maar nu kwam de moeilijkheid aan: het pasgeboren ding was zoo verbazend onrustig en beweeglijk, dat er van een zuiver stellen van het contact niets terecht dreigde te komen, we konden natuurlijk het weerspannige kuiken wel op een veiligen afstand van het nest brengen, maar dan liepen we gevaar, dat de oude wulp zich meer tot haar jong dan tot het overgebleven ei aangetrokken zou voelen en contact maken zou uitgesloten geweest zijn.

We vonden een oplossing. Het jong werd naast het ei, even buiten het nest, in een helmpolletje neergezet, het eene einde van een wollen draadje werd

aan den poot bevestigd, terwijl het andere uiteinde om een stokje gebonden in het zand werd gestoken.

Nu kon het contact worden geplaatst, doch ook al weer niet zóó, dat het staafe in aanraking kwam met het overgebleven ei, want dit laatste was eveneens begonnen teekenen van leven te vertoonen en al zag het er nu niet direct naar uit, dat de schaal de eerste twee uur zou breken, toch vonden we het maar veiliger op een gepasten afstand ervan te blijven.

Twee uur later was de wulpenserie met vier photo's vermeerderd, het jong werd bevrijd en weer op zijn oude plekje neergezet, de bagage werd bij elkaar gezocht en we maakten aanstalten om te vertrekken.

Na een vermoeiende wandeling van ruim een uur heuvel op, heuvel af, bereikten we het dorp Burgh. Ik had toen nog geen flauw vermoeden, dat ik 6 weken later hier weer in de duinen zou zitten. Dat kwam omdat Vijverberg niet ophield of ik zou hetzelfde seizoen nog een poging komen wagen bij een zilvermeeuwnest.

Eerlijk gezegd had ik niet veel nodig om me te laten overhalen en zoo besloot ik dan om half Juli nog eens voor een enkelen Zondag over te komen.

Het was al laat in den tijd, want de meeste zilvermeeuwen hadden al vlugge jongen, maar toch was de jachtopzichter er nog in geslaagd twee nesten met eieren te vinden. Hij was zoo welwillend geweest deze voor mij te reserveeren en had er maar vast de fopkistjes bijgeplaatst.

Niet ver van de plek, waar de wulp gefotografeerd was, eveneens op een hoogen duintop, lag een nest temidden van de dichte helm. Eén jong was net uitgekomen en twee eieren waren bedenkelijk ver aangepikt. Om de plaat niet ontijdig door een ongewenscht contact te doen belichten, pasten we hetzelfde systeem toe als bij het wulpenjong: het meeuwenkuiken werden een paar uurtjes gedwongen rust voorgeschreven.

Er was nog iets, dat me met bezorgdheid vervulde: de twee ongeborenen waren onder luid gepiep zoo volijverig bezig om met hun eitand de muren hunner gevangenissen te bewerken, dat ik ernstig vreesde een herhaling te krijgen van hetgeen de jonge wulp me geleverd had. Dat is nu heel aardig bij een derde of vierde foto, maar wanneer me dit bij de eerste de beste al had moeten overkomen, zou ik het jong hartgrondig hebben verwenscht.

Mijn bezwaren bleken achteraf overdreven, want toen we na afwezigheid van een uur weer voor het nest stonden, lagen de eieren daar nog net zoo, er waren geen zichtbare vorderingen gemaakt en wat het mooist van alles was, het contact lag verbogen en vertrapt door de zware meeuwenpooten, heelemaal op zij van het nest, de stroom was doorgegaan en de sluiters had zijn plicht gedaan. De reproductie (Fig. 6) vertoont het resultaat van deze opname.

Nog tweemaal gelukte het dien ochtend de schuwe meeuw voor de lens te

krijgen, zoodat ik weer alle reden tot tevredenheid kon hebben en met voldoening terug kon zien op mijn extra reisje naar Schouwen.

Voor mij was het fotoseizoen hiermede ten einde en de camera kon weer voor een jaartje worden opgeborgen.

Dordrecht.

Dr. C. EIJKMAN

PEDICULARIS PALUSTRIS EN SILVATICA.

MEER en meer wijkt de droge systematiek, waardoor de botanie zich vaak de haat, vooral van beginners, op de hals heeft gehaald, voor de veelomvattende physiologie, en toen ik dan ook las: „Es ist nur ein plötzliches Wiedererwachen uralter Instinkte, wenn die Wurzel des Schmarotzers sich auf die Wurzel eines Grases losstürzt und sie plündert,” was onmiddellijk mijn besluit genomen om langs dezen weg te probeeren in het mystieke plantenleven door te dringen.

Als onderzoekingsmateriaal nam ik de twee Pedicularis-soorten, welke bij Zutphen voorkomen daar Pedicularis, wat onderzoekingen betreft, niet erg begunstigd is geweest. Later vond ik dat Volkart zijn dissertatie: „Untersuchungen über den Parastismus der Pedicularis-Arten,” had geschreven. Deze heb ik echter helaas niet kunnen raadplegen.

Onmiddellijk drongen zich nu de volgende vragen aan mij op:

- 1e. Welke planten dienen als voedsterplant?
- 2e. Is Pedicularis in staat zich zonder voedsterplant, dus alleen aangewezen op chlorofyl en wortelsysteem, in stand te houden?
- 3e. Kan Pedicularis zonder chlorofyl dus alleen ten koste der voedsterplant, leven?
- 4e. Mag van chemotaxis tusschen deze parasiet en voedsterplant gesproken worden?

De eerste vraag was gemakkelijk te beantwoorden. Evenzooveel exemplaren als ik uitgroef met de naaste omgeving, en door zorgvuldig wasschen hiervan het wortelsysteem blootlegde, evenzooveel verschillende voedsterplanten vond ik.

Nu eens waren het grassen, dan weer paarde-staarten, die als „Wirt” fungeerden.

Voor de beantwoording van 2e, moest eerst nader op het assimilatieproces worden ingegaan. De bladeren van Pedicularis vertoonen oorspronkelijk een groene kleur, welke echter, zoodra zij eenigen tijd aan het licht zijn blootgesteld, in roodbruin overgaat.

Onder het microscoop beschouwd, bleek het celsap der buitenste cellenlagen bij oudere bladeren violet te zijn, bij jonge daarentegen kleurloos.

Om te onderzoeken in hoeverre levensfuncties tot dit proces bijdragen, wreef ik jonge, groene bladeren van het Moeraskartelblad Pedicularis palustris in een mortier fijn en bracht de bovenstaande groene vloeistof in een reageerbuis.

